

הר סיני? הוא ממש כאן

במשך אלפי שנות היסטוריה נעשו ניסיונות רבים למצוא את מיקומו של הר סיני. האם ייתכן שהוא נמצא ממש לידנו?

750 מדרגות

המתיחות במפרץ הפרסי בין איראן, סעודיה וכמובן ישראל, לא יורדת מהכותרות. אנחנו גם יודעים שלארה"ב יש אינטרסים בסעודיה, בעיקר נפט, ולאחרונה מדובר על הסכם שלום בין סעודיה לישראל. האם יתכן שלנו כיהודים יש בסעודיה אתר בעל חשיבות היסטורית?

השבוע אנחנו מתחילים את ספר שמות, שבמרכזו האירוע החשוב ביותר בתולדות המין האנושי ☞ מתן תורה, שהתרחש על הר סיני. מעניין, שלפועל לא השתמרה מסורת מדויקת באשר למיקומו של ההר. מסתבר שכבר בזמן חז"ל לא ידעו להצביע על ההר המדויק, שכן הר סיני נמצא בלב המדבר הרחוק ממקום יישוב, ובלא יישוב אנושי רצוף אין מי שישמר את המסורת.

למרות זאת, במרוצת הדורות נעשו מאמצים רבים לנסות לזהות את הר סיני עם אחד ההרים המצויים בחלקיו השונים של מדבר סיני ואף מחוצה לו. הזיהוי הידוע ביותר ממקם את הר סיני בג'בל מוסא, שנמצא בחצי האי סיני. אבל התיירים המבקרים במקום ועולים את 750 המדרגות התלולות המוליכות לפסגת ההר, כנראה לא יודעים שעבודת הפרך שלהם הייתה לחינם. מתברר שהקישור בין הר סיני לג'בל מוסא הומצא על ידי נוצרייה בשם הלנה לפני 1500 שנה.

הלנה הייתה אימו של הקיסר קונסטנטינוס, שליט האימפריה הביזנטית, שבערוב ימיה החליטה לבקר באתרים הנוצריים בארץ ישראל. היא הצטרפה לשיירת גמלים שעשתה את דרכה ממצרים לארץ ישראל, ובאחד הלילות התרשמה מיופיו של רכס ההר הסמוך והחליטה בליבה כי לבטח זהו ההר עליו קיבל משה רבנו את התורה. מכיוון שכך, ראוי לכנותו מכאן ואילך "ג'בל מוסא". כך נולדה האגדה כי

הר זה הוא הר סיני. אבל הבעיה היא, שהחוקרים לא מצאו בהר הזה שום פרט מזהה שזהו הר סיני.

4 אפשרויות

בפרשת השבוע התורה מספרת: "ומשה היה רועה¹ ויבוא אל הר האלקים חורבה² וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה" (שמות ג, א), והשאר היסטוריה. אומר רש"י: למה נקרא הר זה "הר האלוקים? על שם העתיד". דהיינו, זהו הר סיני שבעתיד תינתן עליו התורה, ולכן הוא נקרא "הר האלוקים".

המפרשים מוסיפים ואומרים, שהוא נקרא סיני מלשון "סנה", על שם הסנה הבוער (רמב"ן דברים א, ו אב"ע עה"פ). ואיפה היה משה באותם ימים? במדין. הרי לנו, שצריך לחפש את הר סיני בארץ מדין. הטריטוריה העתיקה של ארץ מדין נמצאת בחלקים מערב הסעודית, דרום ישראל ודרום ירדן.

ישנם חוקרים הסבורים שלא רחוק מאילת, היכן שערב הסעודית כמעט נושקת לישראל, שם נמצא הר סיני. הם מביאים הרבה ראיות לכך, ואני רוצה לחלוק אתכם כמה מהן:

1. בערב הסעודית נמצא הר שנקרא בפי תושבי המקום "ג'בל אל לוז"³ הר החוקים, או "ג'בל מוסא" ההר של משה. גם יוסיפון כותב שהר סיני הוא בארץ מדין, מחוץ לעיר "אל באד".

הדבר הראשון שמבחינים כשמסתכלים על אותו הר זה שקצהו העליון מושחר לחלוטין, הסלעים בחלקו העליון של ההר נראים ממש שרופים ושחורים, וזה דומה למה שמסופר בפרשת יתרו: "והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש ויעל עשנו כעשן הכבשן" (יתרו יט, יח) ועוד ריבוי פסוקים. מבחינתם זוהי הוכחה שזהו הר סיני.

2. למרגלות ההר הם מצאו מה שנראה כמו מזבח ענק ועליו 12 ציורים עתיקים של עגלים בסגנון מצרי קדום. זהו ציור שלא נמצא בשום מקום אחר בערב הסעודית. זה מזכיר לנו את "חטא העגל" ואת המזבח שבנו למרגלות ההר.

3. מסופר בספר מלכים א (פרק יט) כיצד אליהו הנביא הגיע להר חורב שהוא הר סיני. הוא נכנס למערה ושם הוא חווה התגלות אלוקית. בג'בל

מוסא שבחצי האי סיני לא נמצאה שום מערה, ואילו בהר הזה בערב הסעודית ישנה מערה בגודל שמתאים לאדם שיכול לחיות שם.

4. זוהי התגלית המעניינת ביותר: בצד המערבי של ההר על גבעה גבוהה ישנו סלע ענק שמפוצל באמצעו, גובהו 18 מטרים, רוחבו 12 מטרים ועומקו 6 מטרים. כשמתבוננים במבט קרוב יותר רואים עדויות ברורות לסחף מים, שהוא דבר לא מצוי באמצע מדבר יבש. גם יוסיפון מספר על הסלע הבקוע שנמצא שם.

זה מזכיר לנו את מה שקרה בדרך להר סיני: "ויחנו ברפידים ואין מים לשתות העם", ואז ה' אמר למשה: "הנני עומד לפניך שם על הצור בחורב והכית בצור ויצאו ממנו מים" (בשלח יז, ו). נוסף לכך, דוד המלך בספר תהלים כשהוא מתאר את סיפור יציאת מצרים הוא אומר: "יבקע צורים במדבר" ואומר רש"י שזה מרמז על מה שנאמר בתורה "והכית בצור". דהיינו, שמשה רבנו בקע את הצור וזה מה שאנו רואים בסלע הזה (וישנן עוד הרבה ראיות).

אבל ישנם הטוענים שלא יתכן שזה הר סיני, בעיקר מהסיבה שהמרחק מארץ גושן שמשם יצאו בני ישראל עד לארץ מדין עומד על 450 ק"מ, ולא נראה מהכתובים שהמרחק היה כה גדול. ועוד טעמים.

לאחרונה נודע שבן סלמאן, הנסיך הסעודי שנחשב לשליט מרכזי בה, מתכנן לבנות עיר ענקית מסביב לאותו מקום שנחשב הר סיני, וכבר ישנה עמותה שלקחה על עצמה את התפקיד לנסות לשכנע אותו לא לגעת באתר ולתת לארכיאולוגים לחפור שם ולעשות את עבודתם.

הוא קרוב אליך!

בתחילת שנת תשי"ז [?] 1956, ב'מבצע סיני', ישראל כבשה את חצי האי סיני, פגעה בתשתיות הצבא המצרי והשמידה את קיני מחבלי הפדאיון ששרצו באזור.

כמה מהחיילים הגיעו גם אל אחד ההרים שלדעת החוקרים מזוהה עם הר סיני. אחד מאותם חיילים היה דוקטור משה בהרב, שנרגש מאד מהעובדה שהוא זוכה לדרוך במקום בו (אולי) עמדו אבותינו לפני כשלושת אלפי שנה. במקום בו קיבלנו את התורה. הוא עלה בהתרגשות אל ההר, אל המקום בו (אולי) עמד משה רבינו, וקיבל את התורה.

אולם, בעלותו למעלה, בניגוד לציפייה שיחוש התעלות רוחנית, איזו שהיא התרוממות רוח מיוחדת? הוא לא הרגיש כלום. רק אכזבה. הוא לא הרגיש שזה הר סיני.

לאחר שחזר משה מהחזית לביתו, הוא שלח מכתב לרבי, בו הוא ביטא את תחושותיו לגבי זיהויו של ההר. במכתב חוזר "בקשר למה שכותב שכשעלה על ההר שאומרים עליו שהוא הר סיני, לא הרגיש שזהו אותו ההר", כותב לו הרבי כך: "בטח לדכוותי (לשכמותו) למותר להדגיש שכל חשיבותו של הר סיני הוא שקיבלו תורה מסיני, וחשיבות זו בעינה היא כששומרים את התורה כדבעי, שהיא תורת חיים? המחייבת את איש היהודי בכל מקום וזמן" (אג"ק י"ד ע' תצ"ה).

אבל ככלות הכול, איפה נמצא הר סיני?

רבי אליעזר בן הורקנוס היה אחד מגדולי התנאים, ונקרא גם רבי אליעזר הגדול. בית המדרש שלו היה עשוי "כמין ריס". התנא ישב באמצע האולם על אבן מיוחדת, והתלמידים ישבו סביבו על הרצפה. מסופר במדרש, שכשרבי אליעזר נפטר, פעם אחת נכנס רבי יהושע לבית מדרשו של רבי אליעזר, התחיל לנשק אותה האבן, ואמר: האבן הזאת דומה להר סיני וזה שישב עליה דומה לארון הברית (שהש"ר רבה א, ג).

"הר סיני" לא הפך למקום קדוש, ולכן לא חשוב לדעת איפה הוא. מה שאנו למדים מהמדרש הזה שכל מקום שיהודים לומדים בו תורה הוא "הר סיני". אין צורך להרחיק עד לערב הסעודית, כאן בבית חב"ד נמצא 'הר סיני'!.